

Identifying and categorizing the issues related to sexuality and gender posed by elementary students

Hedayatallah Etemadzadeh, Ali Nouri

¹ faculty member of education department, University of Malayer, Hamedan, Iran.

² faculty member of education department, University of Malayer, Hamedan, Iran.

Abstract

The present study conducted to identify and categorize the issues related to sexuality and gender posed by elementary students through a mixed method research in two phases. In the first phase, the critical issues were identified and consequently classified employing an action research design by participation of elementary school educators of Malayer. The second phase was conducted in order to prioritize and rank the derived issues using a questionnaire survey which responded by 169 elementary teachers. The data from the first phase of study resulted in identifying 50 questions classified into the 5 categories including relations and interaction with others, social values and norms with respect of sexuality and gender, educational and cultural context, developmental bases, sexual behavior, reproduction and pregnancy. According to the results of category ranking, the category of relations and interaction with others was ranked as the first priority and the category of sexual behavior, and reproduction and pregnancy as the last priority.

Keywords: Sexuality, Gender, Sexual education, Curriculum

شناسایی و طبقه‌بندی مسائل اساسی دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی

هدایت‌الله اعتمادی‌زاده*، علی نوری

^۱ عضو هیئت‌علمی گروه علوم تربیتی، دانشگاه ملایر، همدان، ایران.

^۲ عضو هیئت‌علمی گروه علوم تربیتی، دانشگاه ملایر، همدان، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی درباره جنسیت و مسائل جنسی و دسته‌بندی این پرسش‌ها با استفاده از رویکرد ترکیبی در دو مرحله انجام شد. در مرحله نخست، با بهره‌گیری از روش پژوهش حین عمل با مشارکت مربیان پرورشی مدارس ابتدایی شهر ملایر به استخراج پرسش‌های دانش‌آموزان درباره جنسیت و مسائل جنسی و همین‌طور مقوله‌بندی آنان مبادرت شد. در مرحله دوم، به هدف اولویت‌بندی پرسش‌های دانش‌آموزان تعداد ۱۶۹ معلم و مربی پرورشی مشارکت داشتند. داده‌های گردآوری شده از طریق پرسش‌نامه بسته پاسخ با استفاده از آزمون فریدمن مورد آزمون و مسائل طرح شده به تفکیک هر مقوله رتبه‌بندی شدند. نتایج حاصل از بخش نخست پژوهش به شناسایی تعداد ۵۰ مسئله منجر شد که در پنج مقوله مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری طبقه‌بندی شدند. رتبه‌بندی ابعاد پنج‌گانه نشان داد که مقوله «مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران» از بیشترین اهمیت و مقوله «رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» از کمترین میزان اهمیت برخوردار است.

واژه‌های کلیدی: مسائل جنسی، جنسیت، تربیت جنسی، برنامه درسی

مقدمه

تعاریف متعددی از رشد در میان صاحب‌نظران این حوزه وجود دارد. در یک جمع‌بندی گویا و جامع از تعاریف رشد می‌توان گفت رشد عبارت است از فرایند تغییرات منظم، دائمی و مستمر در ابعاد مختلف جسمانی، شناختی، عاطفی، اجتماعی، جنسی و اخلاقی که از لحظه انعقاد نطفه تا مرگ رخ می‌دهد (Berk, 2014). این تعریف بیانگر آن است که رشد فرایندی مداوم و مستمر است، به این معنا که رشد انسان از تشکیل نطفه تا پایان عمر، با عبور از مراحل دارای ویژگی‌ها و خصوصیات خاص رخ می‌دهد. این تغییرات در ابعاد مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی، جنسی و اخلاقی رخ می‌دهد. اگرچه معمولاً الگوی رشد برای همه افراد یکسان در نظر گرفته می‌شود، اما هر فرد برای خود الگوی ویژه‌ای دارد که با روند و سرعت خاص خویش رشد می‌یابد. همین امر سبب می‌شود که رشد افراد متفاوت باشد. این تفاوت‌های فردی در سال‌های اولیه کمتر قابل تشخیص است؛ اما به مرور با افزایش سن، آشکارتر می‌شود. علاوه بر این، رشد هر شخص با فرازوفرودهایی همراه و دارای جهش‌ها و در مواردی نیز با افت‌ها و آفت‌هایی توأم است.

همان‌گونه که اشاره شد، رشد انسان فرایندی پیچیده است که در ابعاد مختلف جسمانی، جنسی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی رخ می‌دهد. تغییرات در هر مقوله بدون تردید بر ابعاد دیگر نیز تأثیرگذار خواهد بود؛ بنابراین، این ابعاد به‌صورت یک‌طرفه رشد نمی‌کنند و کاملاً با یکدیگر ارتباط دارند. به‌رحال در برنامه درسی مدارس، برخی از این جنبه‌های رشد مورد غفلت قرار گرفته و جایگاهی در برنامه درسی مدارس ندارند. از جمله این ابعاد مغفول، مقوله رشد جنسی است که مصداق برنامه درسی پوچ است (Eisner, 1994). نادیده گرفتن این مقوله از رشد منجر به درک محدود دانش‌آموزان از بهداشت جنسی و اصول و روش‌های مؤثر در حفظ آن، آسیب‌پذیری آنان در برابر سوءاستفاده و بهره‌کشی جنسی، پیامدهای

تربیت عبارت است از جریان یا فرایندی منظم و مستمر برای هدایت روند رشد همه‌جانبه شخصیت افراد پرورش‌یافته در ابعاد مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی (Saif, 2007). از این‌رو، هدف غایی تربیت رشد همه‌جانبه فرد است و این فرایند رشد از طریق ایجاد تغییراتی در رفتار و فرایندهای ذهنی او قابل مشاهده است. چنین تغییراتی یادگیری نامیده می‌شود. در واقع، یادگیری عبارت است از فرایند تغییرات نسبتاً پایداری که در اثر تجربه در شناخت (دانش و فرایندهای ذهنی)، عواطف (علاقه، نگرش‌ها، ارزش‌ها و گرایش‌ها) و مهارت (عملکردها و فعالیت‌ها) یادگیرنده رخ می‌دهد (Schunk, 2012). این بدان معناست که یادگیری فقط به تغییرات در دانش فرد اطلاق نمی‌شود، بلکه تغییرات در عواطف و مهارت‌ها نیز رخ می‌دهد. به‌عنوان مثال، یادگیرندگان همچنان که مفاهیم مربوط به جمع و تفریق اعداد را یاد می‌گیرند، میزان علاقه‌مندی آن‌ها به مباحث ریاضیات نیز تحت تأثیر قرار گرفته و بهبود می‌یابد و نحوه در دست گرفتن مداد برای نوشتن اعداد را نیز تمرین کرده و فرامی‌گیرند.

بنابراین هدف اساسی تربیت رشد است که به‌واسطه یادگیری تحقق پیدا می‌کند. تدریس و سنجش زمانی اثربخش است که به رخداد و تسهیل فرایند یادگیری منجر شود (Mehrmohammadi, 2000). یادگیری نیز زمانی تسهیل می‌شود که فعالیت تدریس‌سازگار و هماهنگ با ویژگی‌های رشدی یادگیرندگان طراحی و سازمان‌دهی شود. به‌این ترتیب کانون توجه برنامه مدارس باید تسهیل حرکت تدریجی به سطوح و مراحل بالاتر رشد، پرهیز از توقف یا سکون در یک مرحله و تلفیق ابعاد مختلف رشد مانند شناختی، هیجانی، اخلاقی و اجتماعی باشد (Miller, 1983). تحقق این غایت مستلزم آن است که برنامه‌ریزان درسی و معلمان فهم و شناخت کافی از ماهیت رشد و چگونگی آن داشته باشند تا بتوانند تدریس مؤثر و کارآمدی داشته باشند.

نبوده و توجهی کافی در فرایند تربیت جنسی دانش‌آموزان نشده و بسیاری از قلمروهای موضوعی مورد غفلت واقع شده است (Ebrahimi Harestani, Mahram, & Liaghatdar, 2015).

در همین راستا، مطالعه حاضر درصدد است که ضمن شناسایی پرسش‌های متداول دانش‌آموزان دوره ابتدایی درباره مسائل جنسی و دسته‌بندی این پرسش‌ها، به ارائه مجموعه‌ای از موضوعات محتوایی در زمینه تربیت جنسی بپردازد. این هدف در راستای نتایج پژوهش‌هایی است که بر اهمیت تعیین اهداف و اولویت‌گذاری‌ها در برنامه‌ریزی آموزشی دوره آموزش عمومی برای تحقق آموزش و پرورش حساس به جنسیت تأکید می‌کنند که در نظام موجود نشانه‌هایی دال بر دستیابی به برابری فرصت و رفع نابرابری‌های جنسیتی وجود ندارد و حتی در برخی موارد کلیشه‌های جنسیتی نیز مشاهده می‌گردد. علاوه بر این، نابسندگی شاخص‌های جنسیتی این ضعف را برای برنامه‌ریزی‌های تربیتی به وجود آورده است که فاقد توانایی لازم در شناسایی فاصله‌های جنسیتی در بهره‌مندی از آموزش است (Zohrehvand, 2006). Shykhavandi (2006) نیز معتقد است که یکی از اساسی‌ترین رسالت‌های آموزش و پرورش هر کشور، القاء و تنفیذ هویت ملی در جریان تربیت است و کتاب‌های درسی نقش تعیین‌کننده‌ای در تکوین و تنفیذ هویت‌های جمعی، جنسیتی، گروهی و قومی ایفا می‌کنند. Shykhavandi (2006) طی بررسی کتاب‌های درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی و راهنمایی نشان داده است که تنها در کتاب تعلیمات اجتماعی سال اول راهنمایی تا حدی آگاهانه تعادلی در تکوین هویت جنسیتی دختران و پسران برقرار شده است و در کتاب‌های دوم و سوم راهنمایی، هویت جنسیتی دختران کمرنگ شده است. علاوه بر این‌ها، نتایج مطالعات حاکی از آن است که سطح آگاهی خانواده‌ها در زمینه تربیت جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی تربیت کودکان از حد متوسط

منفی ناشی از بارداری‌های ناخواسته و گسترش بیماری‌های عفونی مسری ناشی از ارتباط جنسی نامناسب در میان دانش‌آموزان می‌شود (UNESCO, 2009)؛ بنابراین همان‌گونه که صاحب‌نظران تعلیم و تربیت خاطر نشان می‌کنند، اثر حیات جنسی در انواع مختلف رفتار نوجوانان دیده می‌شود و جدا کردن این امر از سایر جنبه‌های فعالیت او منجر به بروز افکار وسواسی و وحشت‌های دوره بلوغ در نوجوان می‌شود. حتی کودک هم نوعی فعالیت جنسی از خود نشان می‌دهد که هنوز رنگ تناسلی ندارد و نادیده انگاشتن آن با خطر جدی همراه است (Debesse, 1952).

بنابراین، نهاد تربیت، نقشی حیاتی در آماده کردن جوانان و کودکان برای نقش‌ها و مسئولیت‌های آن‌ها در بزرگسالی ایفا می‌کند. آن‌ها برای انتقال به بزرگسالی به کسب آگاهی کافی و تجهیز به مجموعه‌ای از مهارت‌ها و دانش مناسب برای مسئولیت‌پذیری در جامعه و زندگی جنسی خود نیاز دارند. علاوه بر این، در بسیاری از کشورها، نوجوانان اولین تجربه جنسی خود را زمانی کسب می‌کنند که هنوز در مدرسه حضور دارند و این موقعیت مدرسه را به فرصت مهمی برای آموزش درباره سلامت جنسی و تولیدمثل مبدل می‌سازد (UNESCO, 2009). با رشد کودکان و نوجوانان و تغییراتی که از نظر جسمانی در آن‌ها ایجاد می‌شود سؤالات و مجهولاتی برای آن‌ها پیش خواهد می‌آید. در صورتی که کودکان و نوجوانان اطلاعات صحیح و آگاهی کافی در این زمینه نداشته باشند، جهت یافتن پاسخ پرسش‌های خود به گروه همسالان، مجلات، کتب، ماهواره و اینترنت و... مراجعه خواهند کرد. برخلاف نظر والدین و مربیان گذشته، این دستیابی به اطلاعات و دانش نادرست است که کودکان و نوجوانان را دچار انحراف جنسی می‌نماید، نه اطلاعات صحیح و هدایت شده که خود آنان می‌توانند در اختیار کودکان و نوجوانان قرار دهند. این در حالی است که در ایران نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که اقدامات آموزش و پرورش پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان

از رویکرد کیفی با روش پژوهش حین عمل کاربردی (عملی) استفاده شد. پژوهش در عمل کاربردی (عملی)، فرایندی است که با مشارکت پژوهشگران و اعضای یک نهاد یا سازمان (مانند مدرسه) در پاسخ به مسائل پیش‌آمده برای آنان به منظور اتخاذ تصمیمات فکورانه سودمند در عمل طراحی و اجرا می‌شود (Short, 1991; Nouri, & Mohamadi, 2016). سپس برای پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش (اولویت‌بندی مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی به تفکیک هر مقوله) رویکرد کمی با روش پیمایشی (زمینه‌یابی) طراحی و اجرا شد. پژوهش پیمایشی (زمینه‌یابی) شکلی از پژوهش است که از طریق آن به شناسایی و تبیین صفات و ویژگی‌ها، نگرش، احساس و یا دیدگاه گروه یا گروه‌هایی از افراد نسبت به یک مسئله، موضوع، پدیده، یا نهاد پرداخته می‌شود (Nouri, & Mohamadi, 2016).

برای گردآوری داده‌ها در بخش نخست پژوهش (پرسش اول) از پرسش‌نامه باز پاسخ استفاده شد. شرکت‌کنندگان در پژوهش در این بخش همه مربیان پرورشی مدارس ابتدایی شهر ملایر بودند که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ در این مقطع در جایگاه مربی پرورشی فعالیت می‌کردند. مربیان پرورشی به صورت هدفمند با این خاطر انتخاب شدند که بیشتر از سایر معلمان و کارکنان مدارس در حوزه مسائل بهداشت و سلامت جنسی ارتباط دارند. از تعداد ۲۸ مربی پرورشی، تعداد ۱۰ نفر در پژوهش مشارکت کردند و پرسشنامه‌ها را تکمیل و ارسال کردند. برای پاسخگویی به پرسش دوم از یک پرسش‌نامه پژوهشگرساخته بسته‌پاسخ در مقیاس لیکرت استفاده شد و شرکت‌کنندگان در این بخش از پژوهش مشتمل بر تعداد ۱۶۹ معلم و مربی پرورشی شاغل به خدمت در مدارس ابتدایی شهر ملایر بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که ابتدا شهر ملایر به چهار بخش شمال، جنوب، شرق و غرب تقسیم و از هر ناحیه پنج مدرسه

پایین‌تر است (Sobhaninejad, Hommaei, & Aelleien, 2007). این امر ایجاب می‌کند که برنامه درسی تربیت جنسی در مدارس اجرا شود و نخستین اقدام در این راستا طراحی و تدوین برنامه درسی است. با توجه به آنچه گفته شد، نتایج این پژوهش می‌تواند نوعی نیازسنجی آموزشی قلمداد شود که به طراحان و برنامه‌ریزان درسی دوره ابتدایی در تدوین برنامه درسی مناسب این دوره رهنمودهایی واقع‌گرایانه و برخاسته از نیازهای دانش‌آموزان عرضه نماید.

اهداف پژوهش

۱. شناسایی و مقوله‌بندی مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی
۲. اولویت‌بندی مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی به تفکیک هر مقوله

پرسش‌های پژوهش

- برای نیل به اهداف پژوهش دو پرسش زیر مطرح گردید:
۱. مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی کدامند و در چه مقوله‌هایی قرار می‌گیرند؟
 ۲. مسائل اساسی دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی به تفکیک هر مقوله به ترتیب اولویت کدامند؟

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف یک پژوهش کاربردی است که با بهره‌گیری از رویکرد ترکیبی با طرح متوالی (Johnson & Creswell, 2004; Onwuegbuzie, 2003). اجرا شده است. به این معنا که ابتدا از رویکرد کیفی و سپس از رویکرد کمی در مراحل مختلف گردآوری و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. به این ترتیب، ابتدا برای پاسخگویی به پرسش اول پژوهش (شناسایی مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی و مقوله‌بندی آن‌ها)

اول معین کنند که آیا دانش‌آموزان مسائل مطرح‌شده در پرسش‌نامه را مطرح نموده‌اند و در صورت مثبت بودن پاسخ، به چه میزان این مسائل را مطرح نموده‌اند. در درجه دوم از شرکت‌کنندگان در پژوهش خواسته شد که به این نکته اشاره کنند که آیا دانش‌آموزان این مسائل را در قالب دیگری پرسیده‌اند یا خیر و اگر در قالب دیگر پرسیده‌اند آن را بیان نمایند. علاوه بر این از شرکت‌کنندگان خواسته شد که به سایر مسائل جنسی طرح شده توسط دانش‌آموزان، اما مندرج نشده در پرسش‌نامه را نیز به فهرست اضافه کنند.

در گام سوم، با استفاده از اطلاعات به‌دست‌آمده از پرسش‌نامه بازپاسخ، پرسش‌های پژوهش با عنایت به میزان موافقت اعضای پژوهش مورد تصحیح و ویرایش واقع شدند و درنهایت در ۵۰ مورد خلاصه شدند. موارد طرح شده سپس بر اساس وجوه اشتراک و افتراق طبقه‌بندی شدند. طبقات استخراج شده مشتمل بر پنج طبقه بودند که نتایج آن در جدول (۱) خلاصه شده است.

پرسش دوم: مسائل اساسی دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی به تفکیک هر مقوله به ترتیب اولویت کدام‌اند؟

داده‌های حاصل از بخش نخست پژوهش در شکل یک پرسش‌نامه ۵۰ پرسشی در قالب طیف لیکرت ۵ درجه‌ای تنظیم گردید. روایی محتوایی پرسش‌نامه مذکور پس از بازبینی و اصلاحات مکرر توسط کارشناسان و متخصصان تربیتی مورد تأیید قرار گرفت و میزان پایایی آن نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ گردید و مقدار ۰/۹۳ به دست آمد که حاکی از اعتبار بالای ابزار گردآوری اطلاعات است. این پرسش‌نامه بین شرکت‌کنندگان در پژوهش (تعداد ۲۰۰ نفر معلم و مربی پرورشی) که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده بودند توزیع گردید. پرسش‌نامه‌هایی که به‌طور مخدوش و یا خیلی ناقص

به‌صورت تصادفی انتخاب شد. سپس از هر مدرسه همه معلمان پایه‌های مختلف به‌عنوان شرکت‌کنندگان در پژوهش انتخاب شدند.

برای تحلیل داده‌های بخش نخست پژوهش از روش تحلیل مضمونی به هدف استخراج مسائل دانش‌آموزان درباره جنسیت و مسائل جنسی و همین‌طور مقوله‌بندی آنان استفاده شد. داده‌های بخش دوم پژوهش نیز با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، میانگین رتبه‌ها و درصد) مورد تلخیص قرار گرفتند و سپس با استفاده از آزمون فریدمن معناداری نتایج مورد آزمون و مسائل طرح شده به تفکیک هر مقوله رتبه‌بندی شدند.

یافته‌های پژوهش

پرسش اول: مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی کدام‌اند؟

برای پاسخگویی به این پرسش پژوهش از روش پژوهش حین عمل و برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه باز پاسخ در دو مرحله انجام شد. طی مرحله اول همان‌گونه که اشاره شد از میان تعداد ۲۸ نفر مربی پرورشی شاغل به خدمت، تعداد ۱۰ نفر از مربیان پرورشی پرسش‌نامه بازپاسخ را تکمیل و ارسال کردند. پرسش‌های طرح شده از آنان توسط دانش‌آموزان مقطع ابتدایی درباره جنسیت و مسائل جنسی را فهرست نمایند. پاسخ‌های دریافتی از شرکت‌کنندگان در این مرحله به شناسایی تعداد ۸۰ مورد پرسش منجر شد.

در گام دوم، اطلاعات حاصل از مرحله اول پژوهش با مشارکت مربیان پرورشی شرکت‌کننده در پژوهش و پنج کارشناس در زمینه برنامه درسی مهارت‌های زندگی و تربیت جنسی مورد پالایش اولیه قرار گرفت و موارد مشابه ادغام و مواردی که ارتباط مستقیم با اهداف پژوهش نداشت حذف گردید و موارد باقیمانده در قالب یک پرسش‌نامه در اختیار مربیان پرورشی مدارس شهرستان ملایر قرار گرفت. در این پرسش‌نامه از شرکت‌کنندگان در پژوهش خواسته شد که در درجه

تکمیل شده بود کنار گذاشته شد و نهایتاً ۱۶۹ پرسش‌نامه مبناى تحلیل در این گام قرار گرفت. پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در ارتباط با مقوله‌های پنج‌گانه مورد تحلیل قرار گرفت که نتایج آن به شرح زیر صورت‌بندی شده است.

جدول ۱. مقوله‌های استخراجی و مفاهیم استنتاج شده از تحلیل مسائل طرح شده توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش

مقوله‌ها	مسائل طرح شده
۱. مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران	نقش‌ها و مسئولیت‌های خاص دختران و پسران
	نقش والدین در حمایت و هدایت تصمیمات فرزندان
	وظیفه خانواده‌ها در کمک به فرزندان برای شناخت ارزش‌ها و رشد شخصیت آنان
	شیوه‌های بیان دوستی و عشق ورزیدن و محبت کردن به افراد دیگر
	ارزش و اهمیت محبت و دوستی با اشخاص دیگر
	برابری و نابرابری جنسیتی
	ویژگی‌های روابط سالم و ناسالم
	راه‌های جلوگیری از مورد سوءاستفاده واقع شدن
	مسئولیت خانواده در تربیت فرزند
	شیوه‌های فرزند داشتن
	انواع خانواده
	علل و پیامدهای طلاق
	ویژگی‌های دوست خوب
	شیوه‌های احترام به دیگران
دلایل افراد برای ازدواج و مسئولیت‌های آن	
ازدواج موفق و ناموفق	
۲. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت مسائل جنسی	ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها
	اشخاص مورد اعتماد برای هر فرد
	ویژگی‌های تصمیم‌گیری‌های خوب و بد
	اشخاص مورد اطمینان برای پرسیدن پرسش‌های جنسی
	انواع رابطه با دیگران
۳. زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی	افراد محرم و نامحرم
	روش‌های کمک اشخاص به یکدیگر
	مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی
	رسانه‌های آموزش‌دهنده صحیح درباره مسائل جنسی
	مزایا و معایب استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای
	تجاوز جنسی و انواع آن
	سوءاستفاده جنسی و انواع آن
مسئولیت و تعهد در رابطه زناشویی	

حجاب و حدود آن برای دختر و پسر	۴. مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی
تبعیض جنسیتی و انواع آن	
علل و عوامل ایجاد معلولیت	
علل و عوامل ایجاد تفاوت‌های میان افراد	
تفاوت‌ها و شباهت‌های الگوی رشد در بین پسران و دختران	
تفاوت‌های بدن پسران و دختران با هم	
چگونگی شکل‌گیری و رشد اعضای بدن انسان	
چگونگی باردارشدن زنان	
نحوه تشکیل و رشد جنین در بدن مادر	
چرایی و چگونگی بلوغ	
حریم خصوصی	
زشتی و زیبایی ظاهری	
بخش‌های محرمانه و خصوصی بدن انسان	
انواع رابطه جنسی و زمان مناسب آن	
نشانه‌های بارداری	
دلایل ناباروری زوجها	
روش‌های جلوگیری از بارداری	
ایدز و بیماری‌های ناشی از مقاربت نادرست و راه‌های ابتلا به آن‌ها	
نشانه‌های ایدز و روش‌های مقابله با آن	
چگونگی ارتباط با افراد دچار بیماری ایدز و سایر بیماری‌های ناشی از مقاربت	
نحوه کارکرد اندام‌های تولیدمثل در انسان	

الف. رتبه‌بندی مقوله‌های پنج‌گانه

جدول ۲. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مقوله‌های پنج‌گانه

مقوله	میانگین رتبه ابعاد	رتبه ابعاد	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران	۴/۹۴	۱	۱۰۹	۳۲۲/۱۴۷	۴	۰/۰۰۰
ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی	۱/۸۵	۴				
زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی	۳/۰۷	۳				
مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی	۳/۴۹	۲				
رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری	۱/۶۵	۵				

از مقوله دارای بیشترین اهمیت به‌سوی مقوله دارای کمترین میزان اهمیت به‌صورت فهرست زیر نشان داد.

۱. مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران
۲. رشد انسان
۳. فرهنگ و جامعه
۴. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۵. رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری

نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی ابعاد پنج‌گانه مورد بررسی در جدول (۲) نشان می‌دهد که سطح معناداری جدول از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، بنابراین حداقل بین رتبه دو مورد از ابعاد مورد بررسی تفاوت معنادار وجود دارد؛ به‌عبارت‌دیگر، از نظر دانش‌آموزان مقوله «ارتباط و تعامل با دیگران» از بیشترین اهمیت و مقوله «رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» از کمترین میزان اهمیت برخوردار است؛ بنابراین می‌توان رتبه‌بندی ابعاد پنج‌گانه مورد بررسی را

ب. رتبه‌بندی مسائل طرح شده به تفکیک مقوله
(۱) مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران

جدول ۳. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله

«مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران»

مسائل	میانگین رتبه‌ها	رتبه	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
نقش‌ها و مسئولیت‌های خاص دختران و پسران	۸/۹۳	۸	۱۳۴	۴۷۹/۵۳۲	۱۵	۰/۰۰۰
نقش والدین در حمایت و هدایت تصمیمات فرزندان	۱۰/۴۱	۵				
وظیفه خانواده‌ها در کمک به فرزندان برای شناخت ارزش‌ها و رشد شخصیت آنان	۱۰/۰۶	۷				
شیوه‌های بیان دوستی و عشق ورزیدن و محبت کردن به افراد دیگر	۱۰/۵۹	۳				
ارزش و اهمیت محبت و دوستی به اشخاص دیگر	۱۰/۴۸	۴				
برابری و نابرابری جنسیتی	۶/۷۹	۱۲				
ویژگی‌های روابط سالم و ناسالم	۷/۴۷	۱۰				
راه‌های جلوگیری از مورد سوءاستفاده واقع شدن	۶/۶۹	۱۳				
مسئولیت خانواده در تربیت فرزند	۱۰/۳۲	۶				
شیوه‌های فرزند داشتن	۶/۱۸	۱۵				
انواع خانواده	۷/۷۵	۹				
علل و پیامدهای طلاق	۶/۶۰	۱۴				
ویژگی‌های دوست خوب	۱۱/۲۵	۱				
شیوه‌های احترام به دیگران	۱۱/۰۴	۲				
دلایل افراد برای ازدواج و مسئولیت‌های آن	۵/۹۸	۱۱				
ازدواج موفق و ناموفق	۵/۴۷	۱۶				

- جدول (۳) نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های مرتبط با مقوله «مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران» را نشان می‌دهد. بر اساس یافته‌های جدول سطح معناداری از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، پس نتیجه گرفته می‌شود که حداقل بین رتبه دو مورد از پرسش‌های مرتبط با مقوله ارتباط و تعامل با دیگران تفاوت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، در ارتباط با پرسش‌های مرتبط با این مقوله، لزوم پرداختن به تبیین «ویژگی‌های دوست خوب» بیشترین اهمیت را دارد؛ چراکه این پرسش را دانش‌آموزان بیش از سایر پرسش‌های مربوط به این مقوله مطرح کرده‌اند و پرسش مربوط به لزوم ارائه توضیح راجع به «ازدواج موفق و ناموفق» کمتر از سوی دانش‌آموزان مطرح شده است و لذا می‌توان ادعا نمود که پرداختن به این موضوع از کمترین میزان اهمیت برخوردار است. بر این اساس، می‌توان رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران را از مهم‌ترین پرسش به کم‌اهمیت‌ترین پرسش به نحو زیر نشان داد:
۱. ویژگی‌های دوست خوب
 ۲. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی
 ۳. شیوه‌های بیان دوستی و عشق ورزیدن و محبت کردن به افراد دیگر
 ۴. ارزش و اهمیت محبت و دوستی به اشخاص دیگر
 ۵. نقش والدین در حمایت و هدایت تصمیمات فرزندان
 ۶. مسئولیت خانواده در تربیت فرزند
 ۷. وظیفه خانواده‌ها در کمک به فرزندان برای شناخت ارزش‌ها و رشد شخصیت آنان
 ۸. نقش‌ها و مسئولیت‌های خاص دختران و پسران
 ۹. انواع خانواده
 ۱۰. ویژگی‌های روابط سالم یا ناسالم
 ۱۱. دلایل افراد برای ازدواج و مسئولیت‌های آن
 ۱۲. برابری و نابرابری جنسیتی
 ۱۳. راه‌های جلوگیری از مورد سوءاستفاده واقع شدن
 ۱۴. علل و پیامدهای طلاق
 ۱۵. شیوه‌های فرزند داشتن
 ۱۶. ازدواج موفق و ناموفق

جدول ۴. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی

مرتبط با جنسیت مسائل جنسی

مسائل	میانگین رتبه‌ها	رتبه	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها	۳/۲۹	۴	۱۶۰	۱۱۱/۷۷۳	۵	۰/۰۰۰
اشخاص مورد اعتماد برای هر فرد	۳/۸۴	۳				
ویژگی‌های تصمیم‌گیری‌های خوب و بد	۴/۰۸	۱				
اشخاص مورد اطمینان برای پرسیدن پرسش‌های جنسی	۲/۵۴	۶				
انواع رابطه با دیگران	۳/۲۹	۵				
افراد محرم و نامحرم	۳/۹۶	۲				

از سایر پرسش‌های این مقوله مطرح شده است. بر این اساس می‌توان رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت مسائل جنسی را از پرسش دارای بیشترین اهمیت به سوی پرسش دارای کمترین میزان اهمیت به صورت زیر نشان داد:

۱. ویژگی‌های تصمیم‌گیری‌های خوب و بد
۲. افراد محرم و نامحرم
۳. اشخاص مورد اعتماد برای هر فرد
۴. ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها
۵. انواع رابطه با دیگران
۶. اشخاص مورد اطمینان برای پرسیدن پرسش‌های جنسی

۳) زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی

نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مسائل مرتبط با مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت مسائل جنسی در جدول (۴) نشان داده شده است. این جدول نشان می‌دهد که سطح معناداری از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، پس نتیجه گرفته می‌شود که حداقل بین رتبه دو مورد از پرسش‌های مرتبط با مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، در بین پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در ارتباط با مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، پرسش «ویژگی‌های تصمیم‌گیری‌های خوب و بد» بیش از سایر پرسش‌های این مقوله از سوی دانش‌آموزان مطرح شده و لذا این موضوع در برنامه‌درسی تربیت جنسی از بیشترین اهمیت برخوردار بوده و پرسش مربوط به لزوم شناخت «اشخاص مورد اطمینان برای پرسیدن پرسش‌های جنسی» از کمترین میزان اهمیت برخوردار است، چراکه بر اساس ادعای پاسخ‌دهندگان این پرسش کمتر

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی

مسائل	میانگین رتبه‌ها	رتبه	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
روش‌های کمک افراد به یکدیگر	۶/۹۴	۱	۱۵۰	۳۱۲/۴۵۳	۸	۰/۰۰۰
مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی	۶/۱۸	۲				
رسانه‌های آموزش‌دهنده صحیح درباره مسائل جنسی	۴/۲۵	۶				
مزایا و معایب استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای	۵/۵۳	۴				
تجاوز جنسی و انواع آن	۳/۹۴	۷				
سوءاستفاده جنسی و انواع آن	۳/۷۴	۹				
مسئولیت و تعهد در رابطه زناشویی	۳/۸۴	۸				
حجاب و حدود آن برای دختر و پسر	۵/۶۹	۳				
تبعیض جنسیتی و انواع آن	۴/۸۸	۵				

مندرج در جدول (۵) نشان می‌دهد که سطح معناداری جدول از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، بنابراین می‌توان ادعا نمود که حداقل بین رتبه دو فقره از

نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های مرتبط با مقوله «زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی» در برنامه تربیت جنسی

پرسش‌های مرتبط با مقوله فرهنگ و جامعه تفاوت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، در ارتباط با پرسش‌های مرتبط با این مقوله، لزوم پرداختن به تبیین «روش‌های کمک افراد به یکدیگر» نسبت به سایر پرسش‌های این مقوله بیشتر توسط دانش‌آموزان پرسیده شده و از بیشترین اهمیت برخوردار است و پرسش مربوط به لزوم تبیین «سوءاستفاده جنسی و انواع آن» در مقایسه با سایر پرسش‌های این مقوله کمتر مطرح شده و لذا حائز کمترین میزان اهمیت است؛ بنابراین می‌توان رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی را از پرسش دارای

بیشترین اهمیت به پرسش دارای کمترین میزان اهمیت به صورت زیر دسته‌بندی نمود:

۱. روش‌های کمک اشخاص به یکدیگر
۲. مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی
۳. حجاب و حدود آن برای دختر و پسر
۴. مزایا و معایب استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای
۵. تبعیض جنسیتی و انواع آن
۶. رسانه‌های آموزش‌دهنده صحیح درباره مسائل جنسی
۷. تجاوز جنسی و انواع آن
۸. مسئولیت و تعهد در رابطه زناشویی
۹. سوءاستفاده جنسی و انواع آن

۴) مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های مرتبط با مقوله مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی

مسائل	میانگین رتبه‌ها	رتبه	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
علل و عوامل ایجاد معلولیت	۵/۳۴	۷	۱۵۱	۱۷۲/۲۰۱	۹	۰/۰۰۰
علل و عوامل ایجاد تفاوت‌های میان افراد	۶/۲۰	۲				
تفاوت‌ها و شباهت‌های الگوی رشد در میان پسران و دختران	۵/۵۴	۴				
تفاوت‌های بدن پسران و دختران با هم	۵/۴۴	۶				
چگونگی شکل‌گیری و رشد اعضای بدن انسان	۵/۸۹	۳				
چگونگی باردارشدن زنان	۴/۳۲	۱۰				
نحوه تشکیل و رشد جنین در بدن مادر	۴/۳۴	۹				
چرایی و چگونگی بلوغ	۵/۱۷	۸				
حریم خصوصی	۵/۵۲	۵				
زشتی و زیبایی ظاهری	۷/۲۵	۱				

مقوله مربوط به رشد انسان تفاوت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، درباره پرسش‌های مرتبط با این مقوله، پرسش مربوط به لزوم پرداختن به تبیین «زشتی و زیبایی ظاهری» بیشتر از سایر پرسش‌ها از سوی دانش‌آموزان مطرح شده و لذا از بیشترین اهمیت و پرسش مربوط به بیان «چگونگی باردارشدن زنان»

نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی مرتبط با مقوله مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی در برنامه تربیت جنسی مندرج در جدول (۶) نشان می‌دهد که سطح معناداری جدول از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، لذا می‌توان ادعا کرد که حداقل بین رتبه دو فقره از پرسش‌های مرتبط با

۴. تفاوت‌ها و شباهت‌های الگوی رشد در میان پسران و دختران
۵. حریم خصوصی
۶. تفاوت‌های بدن پسران و دختران با هم
۷. علل و عوامل ایجاد معلولیت
۸. چرایی و چگونگی بلوغ
۹. نحوه تشکیل و رشد جنین در بدن مادر
۱۰. چگونگی باردارشدن زنان
۱. زشتی و زیبایی ظاهری
۲. علل و عوامل ایجاد تفاوت‌های میان افراد
۳. چگونگی شکل‌گیری و رشد اعضای بدن انسان
۵. رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری

جدول ۷. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های مرتبط با مقوله رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری

مسائل	میانگین رتبه‌ها	رتبه	فراوانی	درجه آزادی	مقدار کای دو	سطح معناداری
بخش‌های محرمانه و خصوصی بدن انسان	۵/۹۳	۱	۱۶۱	۷۴/۵۲۲	۸	۰/۰۰۰
انواع رابطه جنسی و زمان مناسب آن	۵/۱۱	۲				
نشانه‌های بارداری	۴/۸۸	۶				
دلایل ناباروری زوجها	۴/۴۸	۹				
روش‌های جلوگیری از بارداری	۴/۷۵	۸				
ایدز و بیماری‌های ناشی از مقاربت نادرست و راه‌های ابتلا به آن‌ها	۴/۹۵	۵				
نشانه‌های ایدز و مقابله با آن	۵/۰۵	۳				
چگونگی ارتباط با افراد دچار بیماری ایدز و سایر بیماری‌های ناشی از مقاربت	۵/۰۱	۴				
نحوه کارکرد اندام‌های تولیدمثل در انسان	۴/۸۲	۷				

و از بیشترین اهمیت و پرسش مربوط به «دلایل ناباروری زوجها» را کمتر مطرح کرده‌اند و از کمترین میزان اهمیت برخوردار است؛ بنابراین بر اساس جدول فوق می‌توان رتبه‌بندی پرسش‌های جنسی دانش‌آموزان در مقوله «رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» را از پرسش دارای بالاترین رتبه به‌سوی پرسش دارای پایین‌ترین رتبه به نحو زیر صورت‌بندی نمود:

۱. بخش‌های محرمانه و خصوصی بدن انسان
۲. انواع رابطه جنسی و زمان مناسب آن
۳. نشانه‌های ایدز و مقابله با آن

نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پرسش‌های مرتبط با مقوله «رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» در جدول (۷) نشان داده شده است. این جدول نشان می‌دهد که سطح معناداری از مقدار آلفای ۰/۰۱ کوچک‌تر است، بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که حداقل بین رتبه دو مورد از پرسش‌های مرتبط با مقوله «رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» تفاوت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، در ارتباط با پرسش‌های مرتبط با این مقوله، دانش‌آموزان پرسش مربوط به ضرورت شناخت «بخش‌های محرمانه و خصوصی بدن» را بیشتر پرسیده

«رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری» از کمترین میزان اهمیت برخوردار است.

شرکت‌کنندگان در این پژوهش در مقوله مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران مباحث درباره ویژگی‌های دوست خوب، شیوه‌های احترام به دیگران و شیوه‌های بیان دوستی و عشق ورزیدن و محبت کردن به افراد دیگر را از دسته پرسش‌های اساسی دانش‌آموزان در این ارتباط قلمداد کردند. در مقوله ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، پرسش‌های مرتبط با ویژگی‌های تصمیم‌گیری‌های خوب و بد، افراد محرم و نامحرم و اشخاص مورد اعتماد برای هر فرد از بیشترین امتیاز برخوردار بودند. مسائل مرتبط با روش‌های کمک اشخاص به یکدیگر، مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی و حجاب و حدود آن برای دختر و پسر در مقوله زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی دارای اولویت اعلام شدند. در مقوله مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، پرسش‌های مربوط به زشتی و زیبایی ظاهری، علل و عوامل ایجاد تفاوت‌های میان افراد و چگونگی شکل‌گیری و رشد اعضای بدن انسان توسط شرکت‌کنندگان در این پژوهش از مسائل دارای اولویت در این مقوله قلمداد شدند. آن‌ها همچنین به پرسش‌های دانش‌آموزان در حیطه‌های بخش‌های محرمانه و خصوصی بدن انسان، انواع رابطه جنسی و زمان مناسب آن و نشانه‌های ایدز و مقابله با آن به‌عنوان مسائل اساسی در مقوله رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری اشاره کردند.

این نتایج نشان می‌دهد که دانش‌آموزان ابتدایی به‌صورت جدی با مسائل مرتبط با تربیت جنسی درگیر هستند؛ بنابراین ضرورت ارائه تربیت جنسی در برنامه مدارس را توجیه می‌نماید. اگرچه در گذشته بسیاری را عقیده بر این بود که الزامی بر وجود تربیت جنسی در مدرسه نیست، اما در حال حاضر قشر عظیمی را عقیده

۴. چگونگی ارتباط با افراد دچار بیماری‌های ایدز و سایر بیماری‌های ناشی از مقاربت

۵. ایدز و بیماری‌های ناشی از مقاربت نادرست و راه‌های ابتلا به آن‌ها

۶. نشانه‌های بارداری

۷. نحوه کارکرد اندام‌های تولیدمثل در انسان

۸. روش‌های جلوگیری از بارداری

۹. دلایل ناباروری زوجها

بحث و نتیجه‌گیری

مفهوم تربیت جنسی به رویکردی سازگار با رشد و متناسب با فرهنگ به تدریس درباره مسائل و روابط جنسی اشاره دارد که بر اطلاعات علمی، دقیق، واقعی و درست مبتنی است. این رویکرد فرصت‌هایی برای کودکان و نوجوانان فراهم می‌کند تا ارزش‌ها و نگرش‌های خود را شناسایی کنند و مهارت‌های تصمیم‌گیری، ارتباط و کاهش خطر در ارتباط با بسیاری از جنبه‌های مرتبط با مسائل جنسی را کسب کنند (Nouri, & Mousavi, 2016). با درک چنین اهمیت و حساسیتی، مطالعه حاضر با هدف شناسایی پرسش‌های متداول دانش‌آموزان دوره ابتدایی درباره مسائل جنسی و دسته‌بندی این پرسش‌ها با بهره‌گیری از رویکرد ترکیبی با طرح متوالی در دو مرحله انجام شد. نتایج حاصل از بخش نخست پژوهش به شناسایی تعداد ۵۰ مسئله منجر شد که در پنج مقوله مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با جنسیت مسائل جنسی، زمینه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، مبانی رشدی مرتبط با جنسیت و مسائل جنسی، رفتار جنسی، تولیدمثل و باروری طبقه‌بندی شدند. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی ابعاد پنج‌گانه مورد بررسی نشان داد که مقوله «مسائل جنسی مرتبط با ارتباط و تعامل با دیگران» از بیشترین اهمیت و مقوله

درباره اهمیت اطلاعات بهداشت و سلامت جنسی برای نوجوانان دریافت کنند تا بدانند چگونه این موضوع را به آنان آموزش دهند. در ایران نیز شواهد پژوهشی حاکی از آن است که مربیان بهداشت مدارس ابتدایی بر ضرورت تربیت جنسی توافق دارند (Abolghasemi, MerghatiKhoei, & Taghdissi, 2010). همخوان با این نتایج، پژوهش Amini, et al (2011) نیز بر ضرورت گنجاندن محتوا و تجارب یادگیری مرتبط با تربیت جنسی در دوره متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان حکایت دارد.

تربیت جنسی صحیح و هدایت شده می‌تواند باعث حفظ کودکان و نوجوانان از سوءاستفاده جنسی، بهره‌کشی جنسی و انحرافات جنسی دیگر شود. این فرایند به رشد جنسی سالم، بهداشت و روابط خوشایند زناشویی و نقش‌های جنسی کمک می‌کند (Santruk, Amini, et al, 2011). نتایج یافته‌های پژوهشی نیز کارآمدی تأثیرات برنامه‌های تربیت جنسی بر رفتار جنسی را تأیید می‌کند. به‌عنوان مثال، نتیجه فراتحلیل مشتمل بر ۸۷ مطالعه از سراسر جهان (۲۹ مطالعه از کشورهای در حال توسعه، ۴۷ مورد از ایالات متحده و ۱۱ مورد از دیگر کشورهای توسعه‌یافته) منعکس‌کننده تأثیرات مثبت برنامه‌های تربیت جنسی بر رفتار جنسی دانش‌آموزان در ابعادی همچون کاهش شروع رابطه جنسی، کاهش فراوانی رابطه جنسی، کاهش تعداد شرکای جنسی، افزایش میزان استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری و کاهش میزان رفتارهای پرخطر در روابط جنسی بوده است (UNESCO, 2009).

با توجه به آنچه گفته شد، تربیت جنسی سازگار با رشد برای همه کودکان و نوجوانان در درون و بیرون مدرسه حائز اهمیت است. مدارس و سایر مؤسسات آموزشی از این جهت مکان‌هایی مناسب برای آموزش درباره مسائل جنسی، روابط، HIV و دیگر بیماری‌های ناشی از مقاربت هستند که کودکان و نوجوانان بخش گسترده‌ای از زندگی خود را در آن مکان‌ها به سر

بر این است که مدرسه باید به این امر بپردازد و فقط بحث بر سر این است که آغاز تربیت جنسی در چه مقطع یا پایه‌ای از تحصیل باشد (Smith, 2006). نتایج مطالعات اخیر حاکی از آن است که بسیاری از معلمان تمایل دارند تا درباره تربیت جنسی آموزش ویژه دریافت کنند؛ چراکه خود را متعهد به ارائه اطلاعات دقیق و معتبر به دانش‌آموزانی می‌دانند که این اطلاعات را از منزل نمی‌توانند دریافت کنند (Eisenberg, Sieving, Oliphant, and Resnick, 2010). مهم‌ترین هدف تربیت جنسی از نظر معلمان آموزش حس مسئولیت و آگاهی از واقعیت‌های مسائل جنسی به دانش‌آموزان است (Kontula, 2010). مطالعاتی نیز وجود دارد که اغلب والدین بر ضرورت ارائه برنامه درسی تربیت جنسی سازگار با رشد در مدارس موافق هستند (McKee, Ragsdale, and Southward, 2014).

در اغلب کشورها، کودکان به‌ویژه کودکان در محدوده سنی ۵ تا ۱۳ سال، نسبتاً زمان بیشتری را در مدرسه سپری می‌کنند؛ بنابراین مدارس امکان ارائه فرصت‌های عملی پیوسته و مستمر برای شمار زیاد و متنوعی از نوجوانان را فراهم می‌کنند (UNESCO, 2009). سیستم مدرسه از مجموعه‌ای زیرساخت‌ها مانند معلمان دارای مهارت و اطلاعات معتبر و فرصت‌های برنامه‌ریزی بلندمدت از طریق برنامه‌های درسی رسمی برخوردار است. مدیران و مسئولین مدرسه دارای توانایی ساماندهی بسیاری از جنبه‌های محیط یادگیری و تبدیل آن به مکانی حمایتگر را دارا هستند. مدارس همچنین به‌عنوان مراکز حمایت اجتماعی، مؤسسات قابل‌اعتمادی هستند که کودکان، والدین، خانواده‌ها و سایر افراد جامعه را با دیگر خدمات (برای مثال خدمات بهداشتی) به هم پیوند می‌دهند. بر اساس نتایج مطالعات انجام شده، از جمله (Pokharel et al., 2006)، مدرسه می‌تواند با مدیریت دقیق و هوشمندانه در ارائه مسائل تربیت جنسی نوجوانان سهیم شوند؛ اما معلمان نیاز دارند تا از نظر فرهنگی، آموزش درست و مناسبی

- Debesse, Maurice. (1952). *Les étapes de l'éducation*. Édition. Paris Presses universitaires de France. Trans Into Farsi by: Kardan, A. (1995). Tehran University Press.
- Ebrahimi Harestani, Asghar A., Mahram, Behrouz., Liaghatdar, Mohammadjavad. (2015). The Analysis of Null Curriculum in Sex Education: Focusing on the Male Students at Junior High School. *Research in Curriculum Planning*. Vol 12. No 17(continus) 44 Spring 2015, 26-40 [Persian].
- Eisenberg, M., Sieving, R., Oliphant, J., & Resnick, M. (2010). *Teachers' perspectives on sexuality education: Final report*. The Healthy Youth Development.
- Eisner, E.W. (1994). *The Educational Imagination* (third edition). Macmillan College Publishing Company: New York.
- Johnson, R.B. & Onwuegbuzie, A.J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kontula, O. (2010). The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s. *Sex Education*, 10 (4), 373-386.
- McKee, C., Ragsdale, K., Southward, L. (2014). What do parents in Mississippi really think about sex education in schools? Results of a state-level survey. *Journal of Health Disparities Research and Practice*, 7(1), 97-119.
- Mehrmohammadi, Mahmoud. (2000). *Rethinking the Teaching - Learning Process and Teacher Education*, Tehran: Madreseh Publishing House [Persian].
- Miller, John. P. (1983). *The educational spectrum: Orientations to curriculum*. New York: Longman. Chicago. Trans. Into Farsi by: Mehrmohammadi, Mahmoud. (2000), Tehran: Samt Publishing House [Persian].
- Nouri, Ali. & Khadijeh Sadat Mousavi. (2016). *Students' sexual education as the moral responsibility of schools*. Paper presented in the first national conference on professional ethics in educational systems. Malayer University, May 5, 2016 [Persian].
- Nouri, Ali. & Mohamadi, Younes. (2016). *Practical Guide to Research in the Humanities*. Tehran: Virayesh [Persian].
- Pokharel, S., Kulczycki, A. & Shakya, S. (2006). *School-based sex education in western Nepal* می‌برند. موفقیت عملکرد این مؤسسات کودکان و نوجوانان را قادر می‌سازد تا به ارزش‌ها، مهارت‌ها و دانش کافی برای انتخاب آگاهانه و مسئولانه در زندگی جنسی و اجتماعی خود تجهیز شوند. به همین خاطر، معلمان باید به منابع شایسته، قابل اعتماد و حمایتگر برای بسیاری از کودکان تبدیل شوند (UNESCO, 2009).
- نتایج این پژوهش می‌تواند نوعی نیازسنجی آموزشی قلمداد شود که به طراحان و برنامه‌ریزان درسی دوره ابتدایی در تدوین برنامه درسی مناسب این دوره رهنمودهایی واقع‌گرایانه و برخاسته از نیازهای دانش‌آموزان عرضه نماید. در واقع، این مقوله‌ها و مفاهیم زیرمجموعه آن‌ها را می‌توان به‌عنوان رئوس محتوای برنامه درسی تربیت جنسی برای دوره ابتدایی در نظر گرفت و بر مبنای آن‌ها به تدوین یک برنامه عملیاتی مبادرت نمود. بر اساس نتایج این مطالعه پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده به تدوین یک برنامه درسی مبتنی بر مسائل استخراج شده مبادرت نموده و اثربخشی آن را به لحاظ تأثیرات بر سطح دانش و نگرش دانش‌آموزان دوره ابتدایی در بوته آزمون قرار دهند.

منابع

- Abolghasemi, Narya., MerghatiKhoei, Efatossadat. & Taghdissi, MohammadHussein. (2010). Teachers' perceptions of sex education of primary school children. 8 (2):27-39 [Persian].
- Amini, Mohammad., Tammanaeifar, MohammadReza & Pashaei, Roghayeh. (2011). *Sexual Education in Iranian High School Curricula*. Article 7, Volume 1, Issue 1, Summer and Autumn, Page 169-202 [Persian].
- Berk, Laura. E. (2014). *Development through the lifespan*. Boston: Pearson. Trans Into Farsi by: SeyedMohammadi, Y, (2016). Tehran Arasbaran Publishing House [Persian],
- Cresswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. London: Sage.

- uncomfortable for both teachers and students, *Reproductive Health matters*, 28, 156-161.
- Saif, Ali-Akbar. (2007). *Modern educational psychology: The psychology of learning and instruction*, Terharn: Virayesh Publishing Co [Persian].
- Schunk, D.H. (2012). *Learning theories: An educational perspective* (6th edition). Pearson Education, Inc.
- Short, Edmund .C. (1991). *Forms of curriculum inquiry*. Albany, N.Y.: State University of New York Press. Trans. Into Farsi by Mehrmohammadi, M. (2008). Tehran: Samt Publishing House [Persian].
- Shykhavandi, Davar. (2006). The Reflection of Gender Identities in Social Science Textbooks of Elementary and Guidance Schools. *Quarterly Journal of Education*. Fall 2006, Volume 22, Number 3 (87); 93 -120 [Persian].
- Smith, M. K. (2006). *Development of a K – 3 Sexuality Education Curriculum*, A Senior Honors Thesis Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for graduation with distinction in Human Development and Family Science in the College of Human Ecology at The Ohio State University.
- Sobhaninejad, Mehdi., Hommaei, Reza. & Aelleien, Hamid. (2007). Analytic investigation of families' sexual education styles of Tehran. *Counseling Research*, 6 (21), 27-48 [Persian].
- Unesco. (2009). *International Technical Guidance on Sexuality Education: An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. Unesco.
- Zohrehvand, Raziye. (2006). Gender – Sensitive Education as Reflected in the Educational Planning of the Public School System. *Quarterly Journal of Education*. Fall 2006, Volume 22, Number 3 (87); 147 -174 [Persian].